

İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ SINIF YÖNETİMİNE İLİŞKİN ALGILARI *

Ahmet KAYA **
H. Hüseyin TAŞAR ***

Özet

Bu araştırma, ilköğretim okulu öğretmenlerinin etkili sınıf yönetimine ilişkin algılarını, okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci, okul programı ve eğitim öğretim süreci, sınıf kültürü ve ortamı, sınıf çevresi ve veliler boyutlarında belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma ayrıca, öğretmenlerin etkili sınıf yönetimine ilişkin algılarının, okulun bulunduğu sosyo-ekonomik çevre değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın evreni 2008–2009 eğitim-öğretim yılında Adiyaman ili merkezinde bulunan 42 ilköğretim okulu ve bu okullarda görev yapan 1.616 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma, ekonomik imkânların sınırlılığı nedeniyle evrenden seçilen bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tabakalı örnekleme tekniğinin uygulandığı araştırma, 121 öğretmenden toplanan verilerin analizi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak ölçek kullanılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde hesaplamaları ve t- testi kullanılmıştır. Araştırma sonunda, öğretmenlerin etkili sınıf yönetimine ilişkin algılarının sırasıyla en yüksek düzeyde okul yöneticisi, sınıf kültürü ve ortamı, ders programı ve eğitim öğretim süreci, öğrenci, öğretmen ve sınıf çevresi ve veliler boyutlarında meydana geldiği bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre öğretmen algılarında tüm boyutlarda üst sosyo-ekonomik düzey lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Etkili Sınıf Yönetimi, İlköğretim Okulu, Öğretmen

PERCEPTIONS OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' ON EFFECTIVE CLASSROOM MANAGEMENT

Abstract

Aim of this research is to determine the primary school teachers' perceptions on effective classroom management based on school administrators, teachers, students, school programs and education, classroom culture and environment, classroom environment, and parents variables. This research also focuses to identify whether teachers' perceptions of effective classroom management differs significantly or not by means of socio-economic environment of the school location. Research population includes 1616 teachers, working on 42 different primary school in Adiyaman province who have worked in the 2008-2009 academic year. Due to limited economic opportunities, research have been performed on a sample selected from the universe. Stratified sampling technique is applied in research, with analysis of data collected from 121 teachers have been realized. The scale has been used as a data collection tool. For analysis the data the arithmetic mean, standard deviation, percentage and t-test have been used. As a conclusion, it was found that teachers' effective classroom management perceptions were the highest levels of school administrators, classroom culture and environment, curriculum and training faculty, students, teachers and classroom environment, and parents in size occurred. According to the socio-economic variables of teacher perceptions in all dimensions, significant differences were found in favor of upper socio-economic environment.

Key Words: Effective Classroom Management, Primary School, Teacher

* Bu çalışma, 01–03 Ekim 2010 Tarihinde Ege Üniversitesi'nde düzenlenen XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan sözlü bildirinin geliştirilmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ŞANLIURFA, ahmetkaya@harran.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr., Adiyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ADİYAMAN, htasar@adiyaman.edu.tr

GİRİŞ

Okullarımızda uygulanagelmekte olan klasik ve gelenekçi öğretim anlayışı, günün koşullarına uygun vatandaşlar yetiştirememenin önündeki en önemli engellerden birisi olmuştur (Demircioğlu, 2005). Bu ve benzeri nedenlerden dolayı, Milli Eğitim Bakanlığı, 2005 yılından itibaren “Davranışçı Öğrenme Yaklaşımı”nı benimseyen program anlayışından kademeli olarak vazgeçerek “Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı”na dayalı öğretim programlarını uygulamaya başlamıştır.

Yapılandırmacı öğrenme (constructivism), öğrencilerin çevreleriyle etkileşimde bulunarak, kendi deneyimleri ve düşünceleri sonucunda, kendi bilgilerini ve zihinsel modellerini oluşturdukları şeklindeki öğrenme yaklaşımına denir (Gagnon, 2006). Yapılandırmacılık, yeni karşılaşılan bilgilerin önceki bilgilerle ilişkilendirilerek yeni öğrenmeler oluşturmaktır (Sherman, 2005). Bu yaklaşıma göre öğrenme aktif bir süreçtir ve öğrenciler var olan bilgilerle yeni edindikleri fikirleri bağdaştırarak yeni anlamlar oluştururlar (Naylor, 1999). Brooks ve Brooks (1993)’a göre yapılandırmacılık bir öğretme kuramı değil, öğrenme kuramıdır (Akt.: Demircioğlu, 2005).

“Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı” öğretmen merkezli öğretme sürecini olduğu kadar öğretmen merkezli sınıf yönetimi anlayışını da değiştirerek, sınıftaki etkinliklerde öğretmene rehberlik görevi yüklemiştir. Bu durum, öğretmenin sınıftaki rollerini de değiştirmiştir. Selley (1999)’e göre yapılandırmacı öğretmenler, açık fikirli, kendini yenileyebilen, bireysel farklılıkları dikkate alan, bilgi aktarıcılığı yerine, uygun öğrenme yaşantılarını sağlayan ve öğrencilerle birlikte öğrenmeyi ilke edinen bir role sahiptirler (Akt. Yıldırım ve Dönmez, 2008).

Dolayısıyla, bilgi toplumunun ihtiyaçlarına uygun düşebilecek bireylerin yetiştirilmesinde kullanılabilecek yaklaşımlardan birisi olan “Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı”na göre, sınıfın etkili olarak yönetilebilmesi, öğretim etkinliklerinin planlanabilmesi ve öğretim ilkelerinin uygulanabilmesi; bu yaklaşımın felsefesinin ve mantığının öğretmenler tarafından içselleştirilmesine bağlıdır.

Eğitimin yakın hedefi olan kazanımların elde edilmesi ve bunların pekişmesi sınıflardan başlamaktadır. Sınıf yönetiminin ve eğitim yönetiminin nitelikleri arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğu söylenebilir. “Eğitim yönetiminin kalitesi, büyük ölçüde sınıf yönetiminin kalitesine bağlıdır. Öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin sergiledikleri davranışların temelinde, alana ilişkin tutumlar yatmaktadır (Başar, 1999)”. Bu nedenle sınıf yönetimine ilişkin öğretmen davranışlarında yaratılmak istenen değişimin odak noktasını öğretmen tutumlarının oluşturması doğaldır (Çağlar, 2004). Çünkü sınıf yöneticileri olan öğretmenlerin, sahip oldukları bilgi, beceri ve tutumları ve bunların yansımaları; başta kendi öğrencileri olmak üzere okul yönetimi, öğrenci velileri ve okul çevresi üzerinde etkili olmaktadır.

Sınıf, eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği ortak bir yaşama alanıdır. Öğrenci ve öğretmenlerin zamanının büyük bölümü, bu ortak yaşama alanında geçmektedir. Sınıf içindeki yaşantıların, önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda gerçekleşmesinden öncelikle öğretmen sorumludur. Başka bir ifadeyle, sınıfta öğrenme ortamının ve yaşantıların düzenlenmesi ve yönetilmesi, öğretmenin sorumluluğundadır (Aydın, 1999).

Eğitim yönetiminin en temel basamağı sınıf yönetimidir (Başar, 1998). Etkili sınıf yönetimi ise, belirli amaçların gerçekleştirilmesi için planlama, örgütlenme, koordinasyon, iletişim ve değerlendirme gibi fonksiyonlara ilişkin ilke, kavram, teori, model ve tekniklerin sistematik, bilinçli ve etkili bir şekilde beceriyle uygulanmasıyla ilgili faaliyetlerin tümüdür (Özsoy, 2003).

Öğretmenler için çok önemli bir sorunun etkili sınıf yönetimi sağlama ile ilgili olduğu bilinmektedir. Özellikle yeni göreve başlayan öğretmenler için çok önemli bir sorun olan sınıf yönetimi, son yıllarda ortaya çıkan hızlı sosyal ve kültürel değişimlerden dolayı deneyimli öğretmenler için de sorun olmaya başlamıştır (Okutan, 2005).

Glasser (1999)'e göre, öğrencilerin başarılarının artması, üstlerindeki özellikle öğretmenlerinin kendilerini ne kadar iyi yönettikleri ile doğrudan ilişkilidir (Akt. Okutan, 2005). Yine Erden (2001), "öğrenci başarısının etkili sınıf yönetimine göre değiştiğini belirtmektedir. Sınıf yönetimi, okul yönetiminden, okul toplumunun paydaşlarından ve toplumdaki değişimlerden ayrı düşünülemez. Toplumsal yapıdaki değişimler, okul toplumunu oluşturan paydaşların beklentileri, eğitim politikaları, hukuki düzenlemeler, okul ve sınıf yönetimini de etkilemekte ve şekillendirmektedir (Turan, 2004).

Erdoğan (2002)'a göre, sınıf yönetimini etkileyen başlıca faktörler şunlardır: 1-Dersin işlenişi, 2-Öğrenci özelliği, 3-Öğretmen, 4-Ortam, 5-Çevre, 6-Aile, 7-Okulun Büyüklüğü, 8-Oturma Düzeni, 9-Yönetim Yapısı, 10-Fiziksel Yapı. Sınıf yönetiminin değişkenleri ise Çalık'a (2006) göre şunlardır: 1-Okul, 2-Aile, 3-Çevre (Erdoğan, 2002). Okulun özellikleri ve iklimi; sınıfı ve sınıf yönetimini etkilemektedir. Etkili bir sınıf yönetimi için okul çevre, sınıf çevre ilişkileri geliştirilmelidir.

Brophy (1991)'e göre etkili sınıf yönetimi ilkelerinden bazıları şunlardır (Akt. Celep, 2002):

1. Öğrenci büyük ölçüde anladığı ve kabul ettiği kurallara uymaya özen gösterir. Bu nedenle, sınıfta öğrencilerin uyacakları kurallar öğrencilerle birlikte belirlendiği takdirde, öğrenciler bu kurallara uymaya daha çok özen gösterirler.
2. Öğrenci ilgi ve yeteneğine yönelik anlamlı etkinliklere düzenli olarak yönlendirildiğinde, disiplin sorunları en alt düzeye indirgenebilir.
3. Yönetim istenmeyen davranışları olumsuz bir biçimde denetim altına almaktan çok, öğrencinin zamanının üretici etkinliklere yöneltilmesini en üst düzeye çıkaracak bir yol izlenmelidir.
4. Öğretmenin amacı öğrencinin üzerinde bütünüyle denetim kurmak değil, öğrencinin kendi kendini kontrol etme becerisini geliştirmesini sağlamaktır.

Eğitim sistemini bir vücuda benzetecek olursak sınıflar bu sistemin hücreleri mesabesinde. Hücrelerin sağlıklı bir şekilde işleyişi nasıl tüm sistemi etkin, dirik ve dengede tutuyorsa sınıfların etkililiği de zincirleme olarak okul sisteminin ve üst sistemlerin etkililiğini artıracaktır.

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımını esas alan öğretim programları, sınıf yönetimi sürecini doğrudan etkilemiştir. Öğretmenin rehber olduğu, öğrencinin de merkeze alındığı bu süreçte; sınıf etkinlikleri, sınıfların daha etkili yönetilebilmesiyle, daha nitelikli bir biçimde gerçekleştirilebilecektir. Etkili sınıfların; yönetim, öğrenci, öğretmen, program, eğitim-öğretim süreci, okul kültürü ve iklimi, okul çevresi ve veli boyutları

yönünden belirgin özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Bu amaçla bu çalışmada etkili sınıf yönetimi süreci ele alınmıştır. Bu çalışmada, " araştırma kapsamındaki ilköğretim okulları yukarıda sayılan boyutlara göre, etkili sınıf yönetimi özelliklerine ne ölçüde sahiptirler?" sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Problem Cümlesi

Bu araştırma ilköğretim okulu öğretmenlerinin etkili sınıf yönetimine ilişkin algılarını ölçmeyi amaçlamaktadır.

Adıyaman il merkezindeki ilköğretim okullarının belirlenen boyutlar ve etkili sınıf yönetimi özellikleri yönünden nasıl bir görünüm sergilediklerini belirlemeye yönelik araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Bu bağlamda ilköğretim okulu öğretmenlerinin etkili sınıf yönetimine ilişkin algıları

- a) Okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci, okul programı ve eğitim öğretim süreci, sınıf kültürü ve ortamı, sınıf çevresi boyutlarında nasıldır?
- b) Algılar sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel tarama modelinde bir araştırmadır. Ayrıca araştırmada sosyo ekonomik düzey (SED) açısından da, alt ve üst SED arasındaki ilişkinin nasıl farklılaştığının tespitine çalışıldığı için de ilişkisel tarama modelindedir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2008–2009 öğretim yılında Adıyaman ili merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma evreninde 2008–2009 öğretim yılında 42 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Araştırma zaman ve ekonomik sebepler nedeniyle onu temsil edecek örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem tekniği olarak, tabakalı örneklem tekniği kullanılmıştır. Buna göre araştırma evreni Üst SED (Sosyo- Ekonomik Düzey) ve Alt SED olmak üzere iki alt tabakaya ayrılmıştır. Alt ve üst grupların evrendeki ağırlıkları dikkate alınarak ve ihtiyaç duyulan temsili sağlayacak düzeydeki öğretmen örnekleme dahil edilmiştir. Buna göre 60 Alt SED’de görev yapan öğretmen ile 61 Üst SED’de görev yapan öğretmen olmak üzere toplam 121 öğretmen örnekleme dâhil edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Evren ve Örneklemine İlişkin Bilgiler

İlköğretim Okul Sayısı	42
İlköğretim Okullarındaki Toplam Öğretmen Sayısı	1.616
Örneklem Alınan Okul Sayısı	20
Örneklem Alınan Öğretmen Sayısı	121
Üst SED'deki İlköğretim Okullarından Örneklem Alınan Okul Sayısı	10
Üst SED'deki İlköğretim Okullarından Örneklem Alınan Öğretmen Sayısı	61
Alt SED'deki İlköğretim Okullarından Örneklem Alınan Okul Sayısı	10
Alt SED'deki İlköğretim Okullarından Örneklem Alınan Öğretmen Sayısı	60

Araştırmanın evren ve örnekleme ilişkin bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir. Bu okullarda yaklaşık 1616 öğretmen görev yapmaktadır. Araştırmanın örnekleme belirlenirken evren; sosyo-ekonomik düzey bağımsız değişkenine göre, alt evrene ayrılmıştır. Yansızlık ilkesine uygun olarak, merkezde bulunan 42 ilköğretim okulu arasından; özel, taşıma merkezi ve birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulları çıkarıldığında kalan ilköğretim okullarından "Sosyo Ekonomik Düzeyleri (SED)"ne göre 10 Üst SED, 10 Alt SED'de olmak üzere 20 ilköğretim okulu ve okullarda görev yapan 121 öğretmen örneklem olarak seçilmiştir.

2.3.Verilerin Toplanması

İlköğretim okulu öğretmenlerinin etkili sınıf yönetimine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla, konuyla ilgili daha önce Şişman (1996) tarafından oluşturulan "Etkili Okul Ölçeği", "Etkili Sınıf Yönetimi Ölçeği"ne uyarlanarak geliştirilmiştir.

Bunun için ilk aşamada alan yazın taranarak öğretmenlerin "Etkili Sınıf Yönetimi"ne ilişkin algılarını ölçmeyi amaçlayan bir "madde havuzu" oluşturulmuştur. Konuyla ilgili daha önce Şişman (1996) tarafından oluşturulan "Etkili Okul Ölçeği" gözden geçirilmiştir. Araştırmanın madde havuzu taslak ölçek biçiminde düzenlenerek, kapsam geçerliğine sahip olup olmadığı uzman görüşü alınarak saptanmıştır. Ölçeğin yapı ve kapsam geçerliliği araştırılmıştır. Ölçme aracının yapı geçerliği için de faktör analizi yapılmıştır. Faktör yükleri 30'un üzerinde olan 54 maddenin 6 boyutta değerlendirilmeye alınması uygun görülmüştür. Ayrıca ölçeğin iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı da .9306 olarak bulunmuştur.

Veri toplama aracı Likert tipi beşli dereceleme ölçeği şeklinde hazırlanmıştır. Ölçekteki boyutlar itibariyle madde sayıları; okul yöneticisi (10), öğretmen (9), öğrenci (8), ders programı ve eğitim öğretim süreci (8), sınıf kültürü ve ortamı (9), sınıf çevresi ve veliler (8) olarak belirlenmiştir. Anketlerin uygulanması sonucunda geri dönüşümü sağlanan 121 anketin değerlendirilmeye alınmasına karar verilmiştir.

2.4. Verilerin Çözülmesi

Araştırmada toplanan veriler, bilgisayarda SPSS'in 15,0 versiyonunda kodlanmış ve analiz edilmiştir. Değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi 0.01 olarak benimsenmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin çözülmesi amacıyla, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada, sosyo-ekonomik düzey (SED) bağımsız değişkeni açısından deneklerin ölçek maddelerine verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için t- testi kullanılmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin puan değerlerinin ortalamaları, her bir özelliğin gerçekleşme düzeyinin göstergesi olarak kabul edilmiştir. Derecelendirme ölçeği beş eşit parçaya bölünerek puan aralıkları şöyle belirlenmiştir.

Tablo 2. Derecelendirme Aralıkları ve Değerleri

<u>Seçenekler</u>	<u>Verilen Puan</u>	<u>Puan Aralığı</u>
Hiç katılmıyorum	1	1,00 – 1,79
Az katılıyorum	2	1,80 – 2,59
Orta derecede katılıyorum	3	2,60 – 3,39
Çoğunlukla katılıyorum	4	3,40 – 4,19
Tamamen katılıyorum	5	4,20 – 5,00

Tablo 2'de derecelendirme aralıkları ve buna bağlı değerler gösterilmiştir. Dereceleme maddeleri, 1-Hiç Katılmıyorum, 2-Az Katılıyorum, 3-Orta Derecede Katılıyorum, 4-Çoğunlukla Katılıyorum ve 5-Tamamen Katılıyorum seçeneklerinden oluşturulmuştur. Olumlu ifadelerle ilişkin yanıtlara "Hiç Katılmıyorum" dan "Tamamen Katılıyorum"a doğru ve 1'den 5'e doğru sayısal değerler verilerek puanlanmıştır. Değerlendirme ölçeğinin puan aralığının hesaplanmasında $(5-1=4)$ $(4/5=.80)$ katsayısı esas alınarak ağırlıklı aritmetik ortalamalarının değerlendirme aralıkları hesaplanmıştır (Tablo 2).

2. BULGULAR

Bu bölümde, "Etkili Sınıf Ölçeği"ndeki her bir boyuta verilen yanıtlardan elde edilen bulgular, tablolar halinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Bağımsız değişkenlere ilişkin bulgular verilirken, araştırma alt problemlerinin düzenlenişindeki sıra göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 3: Etkili Sınıf Yönetiminin **Okul Yöneticisi** Boyutundaki Öğretmen Algılarına İlişkin Bilgiler

Okul Yöneticisi	\bar{X}	Std. Hata	N
1.Yaptığı eğitsel ve yönetsel etkinliklerin amaçlarını açıkça ortaya koyar.	4,27	,7096	120
2.Eğitim öğretimle ilgili her konuda öğretmenlere liderlik eder.	4,30	,7402	120
3.Eğitim öğretim sürecini sürekli denetler ve değerlendirir.	4,18	,8468	118
4.Öğretmenlerden ve öğrencilerden, çok başarılı olmalarını bekler.	3,98	,8732	119
5.Okulda her türlü başarının ödüllendirilmesini sağlar.	4,05	,7976	120
6.Okulun her yerinde bulunur ve personelin çalışmalarını kontrol eder.	4,38	,6759	120
7. Okulda iyi bir çalışma ortamının oluşmasına öncülük eder.	4,47	,6964	121
8. Okuldaki zamanının çoğunu eğitim öğretim işlerine ayırır.	4,21	,8584	121
9.Öğretmenlerin kişisel gelişimlerine dönük etkinliklerde bulunur.	4,14	,8628	120
10.Velilerin okula gerekli desteğini sağlar.	3,75	1,0106	121
Genel Toplam	41,76	4,5658	112
Puan Aralığı Karşılığı (\bar{X} / Madde Sayısı)	Çoğunlukla katılıyorum (4,17)		

Tablo 3'te, "Okul Yöneticisi Boyutu"na ilişkin öğretmen algıları: okulda iyi bir çalışma ortamının oluşmasına öncülük eder (4,47), okulun her yerinde bulunur ve personelin çalışmalarını kontrol eder (4,38), eğitim öğretimle ilgili her konuda öğretmenlere liderlik eder (4,30), yaptığı eğitsel ve yönetsel etkinliklerin amaçlarını açıkça ortaya koyar (4,27), okuldaki zamanının çoğunu eğitim öğretim işlerine ayırır (4,21), eğitim öğretim sürecini sürekli denetler ve değerlendirir (4,18), öğretmenlerin kişisel gelişimlerine dönük etkinliklerde bulunur (4,14), okulda her türlü başarının ödüllendirilmesini sağlar (4,05), öğretmenlerden ve öğrencilerden, çok başarılı olmalarını bekler (3,98), velilerin okula gerekli desteğini sağlar (3,75), şeklinde sıralanmıştır. Bu boyutta "okulda iyi bir çalışma ortamının oluşmasına öncülük eder (4,47)" şeklindeki ölçek maddesi en yüksek değeri alırken; "velilerin okula gerekli desteğini sağlar (3,75)" şeklindeki ölçek maddesi ise en düşük değeri almıştır. Bu boyutta öğretmen algıları toplamda, çoğunlukla katılıyorum (4,17) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 4: Etkili Sınıf Yönetiminin **Öğretmen** Boyutundaki Öğretmen Algılarına İlişkin Bilgiler

Öğretmen	\bar{X}	Std. Hata	N
1.Eğitim öğretimle ilgili konularda iş birliği içinde çalışırlar.	3,58	1,0256	120
2.Her öğrenciye öğretebileceklerine inanırlar.	3,41	1,0462	121
3.Tüm öğrencilerden çok başarılı olmalarını beklerler.	3,47	1,0482	119
4.Her öğrencinin öğrenebileceğine inanırlar.	3,30	1,0789	121
5.Öğrencilerin sınavlarda çok başarılı olmalarını beklerler.	3,72	,9047	118
6.Yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahiptirler.	3,72	1,0328	121
7.Öğrenciler için ideal davranış modeli oluştururlar.	3,78	,9731	119
8.Mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içindedirler.	3,47	1,0688	120
9.Dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknik bulma ve uygulama çabası içindedirler.	3,47	1,0921	120
Genel Toplam	32,09	5,9837	114
Puan Aralığı Karşılığı (\bar{X} / Madde Sayısı)	Çoğunlukla katılıyorum (3,56)		

Tablo 4'te, "Öğretmen Boyutu"na ilişkin öğretmen algıları; dersleriyle ilgili sürekli yeni yöntem ve teknik bulma ve uygulama çabası içindedirler (3,47), mesleki yönden sürekli gelişme arzusu içindedirler (3,47), öğrenciler için ideal davranış modeli oluştururlar (3,78), yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahiptirler (3,72), öğrencilerin sınavlarda çok başarılı olmalarını beklerler (3,72), her öğrencinin öğrenebileceğine inanırlar (3,30), tüm öğrencilerden çok başarılı olmalarını beklerler (3,47), her öğrenciye öğretebileceklerine inanırlar (3,41), eğitim öğretimle ilgili konularda iş birliği içinde çalışırlar (3,58), şeklinde sıralanmıştır. Bu boyutta "öğrenciler için ideal davranış modeli oluştururlar (3,78)" şeklindeki ölçek maddesi en yüksek değeri alırken; "her öğrencinin öğrenebileceğine inanırlar (3,30)" şeklindeki ölçek maddesi ise en düşük değeri almıştır. Bu boyutta öğretmen algıları toplamda, çoğunlukla katılıyorum (3,56) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 5: Etkili Sınıf Yönetiminin **Öğrenci** Boyutundaki Öğretmen Algılarına İlişkin Bilgiler

Öğrenci	\bar{X}	Std. Hata	N
1.Birlikte ve işbirliği içinde öğrenme anlayışına sahiptirler.	3,63	,7853	121
2.Kendilerinden neler beklendiğinin bilinci içindedirler.	3,34	,9373	121
3.Başarılı olabileceklerine inanırlar.	3,76	,7857	120
4.Başarılı olma konusunda yüksek beklentilere sahiptirler.	3,44	,9912	121
5.Olabildiğince eğitim öğretimle bütünleşmişlerdir.	3,38	,8979	121
6.Verilecek her türlü sorumluluğu almaya isteklidirler.	3,66	,8305	121
7.Kendileriyle ilgili verilen kararlarda söz hakkına sahiptirler.	3,75	,9511	121
8.Öğretmenlerin öğrettiklerinin çoğunu öğrenebilirler.	3,63	,7746	121
Genel Toplam	28,63	5,2114	120
Puan Aralığı Karşılığı (\bar{X} / Madde Sayısı)	Çoğunlukla katılıyorum (3,58)		

Tablo 5'te, "Öğrenci Boyutu"na ilişkin öğretmen algıları; başarılı olabileceklerine inanırlar (3,76), kendileriyle ilgili verilen kararlarda söz hakkına sahiptirler (3,75), verilecek her türlü sorumluluğu almaya isteklidirler (3,66), birlikte ve işbirliği içinde öğrenme anlayışına sahiptirler (3,63), öğretmenlerin öğrettiklerinin çoğunu öğrenebilirler (3,63), başarılı olma konusunda yüksek beklentilere sahiptirler (3,44), olabildiğince eğitim öğretimle bütünleşmişlerdir (3,38), kendilerinden neler beklendiğinin bilinci içindedirler (3,34), şeklinde sıralanmıştır. Bu boyutta "başarılı olabileceklerine inanırlar (3,76)" şeklindeki ölçek maddesi en yüksek değeri alırken; "kendilerinden neler beklendiğinin bilinci içindedirler (3,34)" şeklindeki ölçek maddesi ise en düşük değeri almıştır. Bu boyutta öğretmen algıları toplamda, çoğunlukla katılıyorum (3,58) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 6: Etkili Sınıf Yönetiminin Ders Programı ve Eğitim Öğretim Süreci Boyutundaki Öğretmen Algılarına İlişkin Bilgiler

Ders Programı ve Eğitim Öğretim Süreci	\bar{X}	Std. Hata	N
1.Sınıf içinde geçen zamanın çoğu derse hazırlık, disiplini sağlama vb.den çok konunun öğretimine ayrılır.	3,26	1,0628	121
2.Gerektiğinde yavaş öğrenen öğrencilere fazladan zaman ayrılır.	3,44	,9394	121
3.Ev ödevleri düzenli olarak izlenir ve değerlendirilir.	3,85	,8496	121
4.Öğrencilerin eleştirel düşüncelerine önem verilir.	4,18	,7853	121
5.Eğitim öğretimde öğrencinin sadece ne sorusuna değil niçin ve nasıl sorularına da cevap verilir.	4,16	,7342	121
6.Eğitim ve öğretimde öğrencinin beklenti ve ihtiyaçlarından hareket edilir.	3,91	,8325	121
7.Okulun programı öğrenci ve velinin beklentilerine cevap verici niteliktedir.	3,58	,9425	119
8.Ev ödevi ve okulu dışı çalışmalar okuldaki öğretimin kalitesini yükseltmek için önemli görülür.	3,85	,8879	121
9.Eğitim öğretimde öğrenci yönünden mükemmellik ve eşitliğe aynı oranda önem verilir.	3,78	,7875	121
10.Öğrencilerin bireysel gelişimlerini sağlamaya dönük program dışı etkinliklere önem verilir.	3,58	,8913	121
Genel Toplam	37,59	5,1095	119
Puan Aralığı Karşılığı (\bar{X} / Madde Sayısı)	Çoğunlukla katılıyorum (3,75)		

Tablo 6’da, “Ders Programı ve Eğitim Öğretim Süreci Boyutu”na ilişkin öğretmen algıları; öğrencilerin eleştirel düşüncelerine önem verilir (4,18), eğitim öğretimde öğrencinin sadece ne sorusuna değil niçin ve nasıl sorularına da cevap verilir (4,16), eğitim ve öğretimde öğrencinin beklenti ve ihtiyaçlarından hareket edilir (3,91), ev ödevleri düzenli olarak izlenir ve değerlendirilir (3,85), ev ödevi ve okulu dışı çalışmalar okuldaki öğretimin kalitesini yükseltmek için önemli görülür (3,85), eğitim öğretimde öğrenci yönünden mükemmellik ve eşitliğe aynı oranda önem verilir (3,78), okulun programı öğrenci ve velinin beklentilerine cevap verici niteliktedir (3,58), öğrencilerin bireysel gelişimlerini sağlamaya dönük program dışı etkinliklere önem verilir (3,58), gerektiğinde yavaş öğrenen öğrencilere fazladan zaman ayrılır (3,44), Sınıf içinde geçen zamanın çoğu derse hazırlık, disiplini sağlama vb.den çok konunun öğretimine ayrılır (3,26), şeklinde sıralanmıştır. Bu boyutta “öğrencilerin eleştirel düşüncelerine önem verilir (4,18)” şeklindeki ölçek maddesi en yüksek değeri alırken; “sınıf içinde geçen zamanın çoğu derse hazırlık, disiplini sağlama vb.den çok konunun öğretimine ayrılır (3,26)” şeklindeki ölçek maddesi ise en düşük değeri almıştır. Bu boyutta öğretmen algıları toplamda, çoğunlukla katılıyorum (3,75) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 7: Etkili Sınıf Yönetiminin **Sınıf Kültürü ve Ortamı** Boyutundaki Öğretmen Algılarına İlişkin Bilgiler

Sınıf Kültürü ve Ortamı	\bar{X}	Std. Hata	N
1.Sınıf, çevrenin ve velinin her türlü önerilerine daima açıktır.	3,70	,9802	121
2.Okulda her örnek davranış ödüllendirilir ve pekiştirilir.	3,59	1,0729	120
3. Sınıfta farklı, olağan dışı düşünme ve bunu ifade edebilme teşvik edilir.	4,07	,7976	121
4. Sınıf daha iyi bir eğitim öğretim için her türlü yenilik ve değişmeye açıktır.	4,08	,8019	121
5. Sınıfın genel havası öğretmen ve öğrencileri istekle çalışmaya sevk edici niteliktedir.	3,83	,8401	121
6. Sınıfta herkes kendilerini ilgilendiren konularda karar verme süreçlerine katılır.	3,94	,8195	121
7. Sınıfın amaçları okuldaki herkes tarafından benzer şekilde anlaşılır ve yorumlanır.	3,67	,8388	121
8.Öğretmen ve öğrenciler arasında bir topluluk ve aile olma duygusu egemendir.	4,12	,8458	120
9. Sınıfta disiplin ve uygun görülen görülmeyen davranışlarla ilgili kurallar açıklanır.	4,25	,7249	121
Genel Toplam	35,39	5,3031	119
Puan Aralığı Karşılığı (\bar{X} / Madde Sayısı)	Çoğunlukla katılıyorum (3,93)		

Tablo 7’de, “Sınıf Kültürü ve Ortamı Boyutu”na ilişkin öğretmen algıları; sınıfta disiplin ve uygun görülen görülmeyen davranışlarla ilgili kurallar açıklanır (4,25), öğretmen ve öğrenciler arasında bir topluluk ve aile olma duygusu egemendir (4,12), sınıf daha iyi bir eğitim öğretim için her türlü yenilik ve değişmeye açıktır (4,08), sınıfta farklı, olağan dışı düşünme ve bunu ifade edebilme teşvik edilir (4,07), sınıfta herkes kendilerini ilgilendiren konularda karar verme süreçlerine katılır (3,94), sınıfın genel havası öğretmen ve öğrencileri istekle çalışmaya sevk edici niteliktedir (3,83), sınıf, çevrenin ve velinin her türlü önerilerine daima açıktır (3,70), sınıfın amaçları okuldaki herkes tarafından benzer şekilde anlaşılır ve yorumlanır (3,67), okulda her örnek davranış ödüllendirilir ve pekiştirilir (3,59), şeklinde sıralanmıştır. Bu boyutta “sınıfta disiplin ve uygun görülen görülmeyen davranışlarla ilgili kurallar açıklanır(4,25) şeklindeki ölçek maddesi en yüksek değeri alırken; “okulda her örnek davranış ödüllendirilir ve pekiştirilir (3,59)” şeklindeki ölçek maddesi ise en düşük değeri almıştır. Bu boyutta öğretmen algıları toplamda, çoğunlukla katılıyorum (3,93) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 8: Etkili Sınıf Yönetiminin **Sınıf Çevresi ve Veliler** Boyutundaki Öğretmen Algılarına İlişkin Bilgiler

Sınıf Çevresi ve Veliler	\bar{X}	Std. Hata	N
1.Veliler sınıf ve eğitim öğretimle ilgili kararlara katılırlar.	2,97	1,1215	121
2.Veliler öğrenci hakkında yönetici ve öğretmenlerle rahatça konuşabilirler.	4,04	,9991	120
3.Veliler sınıfla ilgili şikâyet ve önerilerini sınıf yetkililerine çekinmeden iletebilirler.	4,07	,9501	121
4.Okul dışı çevre ve veliler sınıfa maddi manevi katkıda bulunmaya isteklidirler.	2,35	1,1609	121
5.Veliler sınıfın kendilerinden neler beklediğinin bilinci ve sorumluluğu içindedirler.	2,42	1,1087	121
6.Öğrenci disiplin kuralları konusunda sınıfla aile arasında bir uyuşma vardır.	2,90	1,1719	121
7.Eğitimin amaçları konusunda sınıfla aile arasında bir uyuşma vardır.	3,09	1,1431	121
8.Öğrenci velileri sınıf ve öğretmenleri sıkça ziyaret eder.	2,91	1,2688	121
Genel Toplam	24,82	6,6328	120
Puan Aralığı Karşılığı (\bar{X} / Madde Sayısı)	Orta derecede katılıyorum (3,10)		

Tablo 8’de, “Sınıf Çevresi ve Veliler Boyutu”na ilişkin öğretmen algıları; veliler sınıfla ilgili şikâyet ve önerilerini sınıf yetkililerine çekinmeden iletebilirler (4,07), veliler öğrenci hakkında yönetici ve öğretmenlerle rahatça konuşabilirler (4,04), eğitimin amaçları konusunda sınıfla aile arasında bir uyuşma vardır (3,09), veliler sınıf ve eğitim öğretimle ilgili kararlara katılırlar (2,97), öğrenci velileri sınıf ve öğretmenleri sıkça ziyaret eder (2,91), öğrenci disiplin kuralları konusunda sınıfla aile arasında bir uyuşma vardır (2,90), veliler sınıfın kendilerinden neler beklediğinin bilinci ve sorumluluğu içindedirler (2,42), okul dışı çevre ve veliler sınıfa maddi manevi katkıda bulunmaya isteklidirler (2,35), şeklinde sıralanmıştır. Bu boyutta “veliler sınıfla ilgili şikâyet ve önerilerini sınıf yetkililerine çekinmeden iletebilirler (4,07)” şeklindeki ölçek maddesi en yüksek değeri alırken; “okul dışı çevre ve veliler sınıfa maddi manevi katkıda bulunmaya isteklidirler (2,35)” şeklindeki ölçek maddesi ise en düşük değeri almıştır. Bu boyutta öğretmen algıları toplamda, orta derecede katılıyorum (3,10) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 9: Etkili Sınıf Yönetiminin Tüm Boyutlardaki Öğretmen Algılarına İlişkin Bilgiler

	\bar{X}	Mad. Sayısı	Puan Aralığı Karşılığı
Okul yöneticisi	41,76	10	Çoğunlukla katılıyorum (4,17)
Ders programı ve eğitim öğretim	37,59	10	Çoğunlukla katılıyorum (3,76)
Sınıf kültürü ve ortamı	35,39	9	Çoğunlukla katılıyorum (3,93)
Öğretmen	32,09	9	Çoğunlukla katılıyorum (3,56)
Öğrenci	28,63	8	Çoğunlukla katılıyorum (3,58)
Sınıf çevresi ve veliler	24,82	8	Orta derecede katılıyorum (3,10)

Yukarıdaki boyutların tümü bir arada dikkate alındığında, öğretmen algılamalarına göre en etkili boyutlar; okul yöneticisi (41,76), ders programı ve eğitim öğretim süreci (37,59), sınıf kültürü ve ortamı (35,39), öğretmen (32,09), öğrenci (28,63), sınıf çevresi ve veliler (24,82) olarak sıralanmıştır.

Etkili Sınıf Yönetiminin Sosyo-Ekonomik Düzey (SED) Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın etkili sınıf yönetiminin sosyo-ekonomik düzey (SED) değişkenine ilişkin bulguları Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 10: Etkili sınıf yönetiminin sosyo-ekonomik düzey (SED) değişkenine ilişkin öğretmen algılarının t-testi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	N	\bar{X}	S	t	Sd	p
Üst SED	61	40,23	4,53	-93,905	119	,000*
Alt SED	60	30,57	5,91			

*p<.01

Tablo 10 incelendiğinde; Üst SED'deki okullarda görev yapan öğretmenlerin etkili sınıf yönetimine ilişkin görüşlerinin anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuştur ($t_{(119)}=-93,905$, $p=,000$). Buna göre Üst SED'deki okullarda görev yapan öğretmenlerin etkili sınıf yönetimine ilişkin algılarının ($\bar{X}=40,23$), Alt SED'deki okullarda görev yapan öğretmenlerin algılarına göre ($\bar{X}=30,57$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sosyo-ekonomik düzeylerine göre; hem alt hem üst sosyo-ekonomik düzeydeki (SED) okullarda en etkili boyutlar aynı şekilde sıralanmıştır. Her iki grubun aritmetik ortalamalarının ortalamaları da okul yöneticisi

(\bar{X} :4,17), sınıf kültürü ve ortamı (\bar{X} :3,93), ders programı ve eğitim öğretim (\bar{X} :3,76), öğrenci (\bar{X} :3,58), öğretmen (\bar{X} :3,56), sınıf çevresi ve veliler (\bar{X} :3,10) olarak bulunmuştur.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmadan elde edilen ve sonuçlar aşağıda belirtilmiştir:

Öğretmen algılamalarına göre en etkili boyut; okul yöneticisi, sınıf kültürü ve ortamı, ders programı ve eğitim-öğretim süreci, öğrenci, öğretmen, sınıf çevresi ve veliler olarak sıralanmıştır. Şişman (1996) tarafından yapılan “Etkili Okulla İlgili Bir Araştırma”da da ilkokullar genelinde en etkili boyut okul yöneticisi olarak saptanmıştır. Yine aynı araştırmada en son sırada yer alan boyut ise sınıf çevresi ve veliler olarak saptanmıştır.

Sosyo-ekonomik düzeylerine göre; Üst SED’deki okullarda en etkili boyutlar; okul yöneticisi, sınıf kültürü ve ortamı, ders programı ve eğitim öğretim süreci, öğrenci, öğretmen, sınıf çevresi ve veliler olarak sıralanmıştır. Araştırma verilerine göre hem üst SED’de hem de alt SED’de en son sırada yer alan boyut sınıf çevresi ve veliler olarak sıralanmıştır. Ancak Hannaway ve Talbert (1993)’in yaptığı araştırmada; akademik yönden başarısı fazla olan okulların başarı düzeyleri daha düşük olanlara göre daha fazla çevre ve aile katılımına sahip oldukları belirlenmiştir.

Sosyo-ekonomik düzeylerine göre; Alt SED’deki okullarda en etkili boyutlar; okul yöneticisi, sınıf kültürü ve ortamı, öğrenci, öğretmen, ders programı ve eğitim öğretim süreci, sınıf çevresi ve veliler olarak sıralanmıştır. Yine alt SED’de en son sırada yer alan boyut sınıf çevresi ve veliler olarak bulunmasına karşın Glenn ve Taylor (1981)’un yaptığı araştırmada okulun ve okul çalışanlarının özellikleri öğrencinin ailesel geçmişinden daha etkili bulunmuştur.

Sosyo-ekonomik düzeylerine göre; okul yöneticisi, öğretmen, sınıf kültürü ve ortamı, okul programı ve eğitim öğretim süreci, sınıf çevresi ve veliler ve öğrenci boyutları olmak üzere tüm boyutlarda anlamlı farklar bulunmuştur. Şişman (1996) tarafından yapılan “Etkili Okulla İlgili Bir Araştırma”da ise okul yöneticisi boyutu dışında öğretmen, öğrenci, okul programı ve eğitim öğretim süreci, okul kültür ve ortamı, okul çevresi ve veliler boyutlarında anlamlı farklar saptanmıştır.

Öneriler

- Öğretmen algılarına göre en az etkili bulunan boyutlardan biri de öğrenci boyutudur. Bu boyutun üzerinde önemle durulmalıdır. Yapılandırmacı etkinlikler temelinde sınıf yönetimi uygulamalarıyla öğrenciler daha aktif hale getirilmelidir.
- Sınıftaki etkililiğin dayanağı olarak sınıf, veli ve çevre ilişkileri geliştirilmelidir. Velilerin eğitime katkıları sınıf yönetiminin etkililiğini artıracak unsurlardandır.
- Sosyo-ekonomik düzeyden kaynaklı etkililik düşüklüğü giderilmeye çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AYDIN, A. (1999). **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- BAŞAR, H. (1998). **Sınıf Yönetimi**. MEB Yayınları, Ankara.
- BAŞAR, H. (1999). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegema Yayınları.
- BROOKS, J. G.ve BROOKS M. G.(1993). **In Search for Understanding the Case for Constructivist Classroom**. Alexandria Virginia : ASCD.
- ÇALIK, T. (2006). **Sınıf Yönetimi**. Ed. Leyla KÜÇÜKAHMET (Sınıf Yönetimi ve Özellikleri), Nobel Yayıncılık, Ankara.
- CELEP, C. (2002). **Sınıf Yönetimi ve Disiplini**. Anı Yayıncılık, Ankara.
- ÇAĞLAR, Ç. (2004). **TKY Eğitim Programının İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimine İlişkin Tutumlarına Etkisi Üzerine Deneysel Bir Araştırma**. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, Turkey.
- DEMİRCİOĞLU, İ. H. (2005). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. (Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Oluşturmacı Yaklaşım)**, In A. Tanrıoğen (Ed.). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- ERDEN, M. (2001). **Sınıf Yönetimi**. Aklın Yayınları, İstanbul.
- ERDOĞAN, İ. (2002). **Sınıf Yönetimi**. Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- GAGNON, Jr. G. W. , COLLAY, M., SCHMUCK, R. A. (2006). **Constructivist Learning Design: Key Questions for Teaching to Standards**, Corwin Press.
- GLENN, B. ve TAYLOR, M. (1981). **Whats Works? An Examination of Effective Schools for Poor Black Children**. MA: Harvard University.
- HANNAWAY W. J. ve TALBERT J.E. (1993). **Bringing Context Into Effective Schools Research: Urban Suburban Differences**, Educational Administration Quartely, 29 (2), 164-186.
- MEB (2005). **İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı**. Retrieved April 7, 2006 from the World Wide Web:<http://ttkb.meb.gov.tr/>
- NAYLOR, S. ve Keogh, B. (1999). "Constructivism in Classroom: Theory into Practice", **Journal of Science Teacher Education**, 10 (2): 93-106.
- OKUTAN, M. (2005). Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar. **Milli Eğitim Dergisi**, Güz, 2005.
- ÖZSOY, O. (2003). **Etkin Öğretmen, Etkin Öğrenci, Etkin Öğretim**. Hayat Yayıncılık, İstanbul.
- SHERMAN, T. M. ve KURSHAN, B. L. (2005). **Constructing Learning. Learning & Leading with Technology**, Vol:32, Number:5. [Online]: Retrieved November 4, 2008 from the World Wide Web: http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1c/dd/8e.pdf
- ŞİŞMAN, M. (2002). **Eğitimde Mükemmellik Arayışları (Etkili Okullar)**. Ankara: Pegema Yayınları.
- TURAN, S. (2004). **Sınıf Yönetimi**. Ed. M. Şişman S. Turan (Yönetimle İlgili Temel Teori ve Yaklaşımlar, Bölüm 1) Pegema Yayıncılık, Ankara.
- YILDIRIM, M. C. ve DÖNMEZ, B. (2008). Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı Uygulamalarının Sınıf Yönetimine Etkileri Üzerine Bir Çalışma. **İlköğretim Online Dergisi**, 7(3), 664-679. [Online]:Retrieved October 5, 2008 from the World Wide Web: <http://ilkogretim-online.org.tr>